

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kamu Denetçiliği Kurumu/Ulusal Önleme Mekanizması için Ceza İnfaz Kurumu İzleme El Kitabı

George Tugushi ve Marcin Kusy tarafından hazırlanmıştır.

2021

Bu proje Avrupa Konseyi tarafından yürütülmekte olup İsveç, İsviçre, Türkiye Cumhuriyeti, İnsan Hakları Güven Fonu (HRTF)¹ ve Kanada tarafından finanse edilmektedir.

---

¹ HRTF, yedi ülkenin katkısını bir araya getirmektedir: Almanya, Birleşik Krallık, Finlandiya, Hollanda, İsviçre, Lüksemburg ve Norveç.

İÇİNDEKİLER

İZLEME MEKANİZMALARI	3
İZLEME KURULLARI İLE İŞ BİRLİĞİ	6
İZLEMENİN TEMEL İLKELERİ.....	8
HAZIRLIK	9
ZİYARET.....	13
RAPORLAMA.....	19
COVID-19 PANDEMİSİ SIRASINDA CEZA İNFAZ KURUMLARININ İZLENMESİ.....	22

İZLEME MEKANİZMALARI

Alıkonma koşullarının izlenmesi, her şeyden önce, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerden sorumlu olan ulusal makamların görevidir.

"Alıkoyma yerlerinde kanunlara ve yönetmeliklere tam olarak uyulup uyulmadığının denetlenmesi için, alıkoyma yeri, buranın idaresinden doğrudan sorumlu makamın dışında yetkili bir makam tarafından atanan ve bu makama karşı sorumlu olan ehliyetli ve deneyimli kişiler tarafından düzenli olarak ziyaret edilir."

Herhangi bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Prensipleri, Prensip 29.1.

Devletlerin büyük bir kısmı, bazen adli denetim ile de desteklenen şekilde, kendi iç denetim mekanizmalarını kurmuş bulunmaktadır. Ayrıca dış bağımsız izleme mekanizmaları da geliştirmektedirler.

İç denetimler

Devletlerin çoğu geniş bürokrasi mekanizmasının olağan işleyişinin bir parçası olarak, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlere ziyaretler yapılmasından sorumlu bir devlet kurumu tarafından iç idari denetimler yürütülmesini öngörmektedir. Bu tür idari organların rolü genellikle, personelin ve uygulanan usullerin ulusal standartlara ve idari yönerge ve yönetmeliklere uygunluğunu kontrol etmekle sınırlı kalmaktadır. Bu bakımdan genellikle, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin onuru ve insan hakları gibi konuları içeren daha geniş kapsamlı bir yaklaşım benimsenmemektedir. Dolayısıyla iç denetim prosedürlerindeki görevlerin tam olarak yerine getirilmesine rağmen alıkonma koşullarının uluslararası insan hakları standartlarıyla bağdaşmayan bir şekilde sürdürülmesi mümkün olabilmektedir. İç izleme usulünün tek başına yeterli olmamasının ve bağımsız bir dış izleme mekanizması ile tamamlanması gereğinin bir nedeni budur.

Adli denetimler

Hâkimler ve savcılar genellikle görevlerinin bir parçası olarak alıkoyma yerlerine düzenli ziyaretler yapmaktan ve alıkonma koşullarını denetlemekten sorumludur. Kimi ülkelerde, “teftiş hâkimleri” hükümlülere yönelik ceza infaz kurumlarını ziyaret ederek cezanın infazıyla ilgili konularda karar verebilmektedir. Adli denetimler sıklık ve nitelik bakımından çeşitlilik göstermektedir. Hâkim, ceza infaz kurumlarındaki koşullar hakkında bağlayıcı kararlar verebildiğinde etkili olabilmektedir.

Bağımsız dış izleme

Son yıllarda, alıkoyma yerlerinin şeffaf ve hesap verebilir olması gereğinin kabulüyle, ulusal bağımsız izleme mekanizmalarının oluşturulması gündeme gelmiştir. Bu mekanizmalar giderek daha profesyonel hale gelmiş ve etkileri artmıştır. Bu tür dış izleme mekanizmaları çeşitli yapılarda olabilmektedir: Meclis tarafından kurulan resmi kurumlar, belirli bir Bakanlığa bağlı organlar veya sivil toplum grupları ya da bunlardan oluşan karma bir sistem.

Meclis tarafından oluşturulan dış mekanizmalar arasında kamu denetçiliği makamı ve ulusal insan hakları kurumları yer almaktadır. Bu kurumların insan haklarına saygı gösterilmesini teşvik etmeyi ve bu konuda izleme faaliyetleri yapmayı içeren genellikle geniş kapsamlı yetkileri, bireysel şikayetleri inceleme yetkisi ile birleşerek çoğu zaman alıkoyma yerlerini ziyaret etme ve izleme imkânını da içermektedir. Ancak bu ziyaretlerin kapsamı ve sıklığı değişiklik arz edebilmektedir.

İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi İhtiyari Protokolü (İhtiyari Protokol) kapsamında kurulan Ulusal Önleme

Mekanizmaları (UÖM)

UÖM'ler, insanların özgürlüğünden yoksun bırakıldığı her yere habersiz ziyaretler yapabilen, tavsiyeler de içeren raporlar hazırlayabilen ve bu tavsiyelerin uygulanmasını takip edebilen (mevcut veya gelecekte kurulabilecek) bağımsız dış organlardır. Taraf Devletler, kendi yasal çerçevelerine en uygun yapıyı seçmek (örn., ulusal bir insan hakları kurumu, bir kamu denetçisi, bir meclis komisyonu, bir STK, vs.) ve UÖM'nin tek başına görev yapan müstakil bir yapı mı, yoksa örneğin bölgesel veya tematik bir iş bölümüne sahip birkaç organ veya komisyondan oluşan bir sistem şeklinde mi oluşturulması gerektiğine karar vermek konusunda özgürdür. BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi (2010 yılında) "UÖM'nin kurulması ve

faaliyetleri konusunda Alt Komitenin beklentilerini daha net bir şekilde ortaya koymak" amacıyla UÖM'lere ilişkin bir dizi Kılavuz İlke benimsemiş ve ayrıca UÖM'ler için bir analitik öz-değerlendirme aracı geliştirmiştir.

İhtiyari Protokol hükümlerine göre, UÖM'lerin amaçları şunlardır:

- 1) alıkoyma yerlerinde özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yapılan muameleyi, eğer gerekiyorsa, bu kişilerin işkenceye ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezaya karşı korunmalarını güçlendirmek amacıyla, düzenli biçimde incelemek;
- 2) Birleşmiş Milletlerin konuyla ilgili normlarını dikkate alarak, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yapılan muamelenin ve koşullarının iyileştirilmesi amacıyla ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek amacıyla ilgili makamlara tavsiyelerde bulunmak;
- 3) Yürürlükteki ya da tasarı halindeki mevzuata ilişkin öneri ve tespitlerini sunmak;
- 4) işkencenin önlenmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tedavisi ile ilgili normlar hakkında toplumsal farkındalığı arttırmak – eğitimler, yayınlar yoluyla.

UÖM'lerin temel rolü alıkoyma yerlerine önleyici ziyaretler gerçekleştirmektir ancak, bu ziyaretlerle sınırlı değildir. UÖM'ler tarafından ziyaret edilecek yerlerin tanımı, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin tanımıyla birlikte İhtiyari Protokol'ün 4. maddesinde yer almaktadır.

Dünya Geneline Kamu Denetçiliği/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına Bakış

Bu organlar, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlerin izlenmesine ilişkin yasal hak da dahil olmak üzere mahpusların haklarına saygı gösterilmesini teşvik etme, güvence altına alma ve değerlendirme yönünde geniş bir yetkinin yanı sıra mahpusların talep ve şikâyetlerini dinleme ve bunları soruşturma yetkisine de sahiptir.

Bazı ülkelerde alıkoyma yerlerine yapılan ziyaretler, gelecekte yaşanabilecek sorunları önlemek amacıyla alıkonma koşullarını önleyici şekilde incelemek ve değerlendirmekten ziyade, birtakım somut iddiaları teyit ederek bireysel şikâyetleri araştırmak amacıyla yapılmaktadır. Kamu denetçiliği kurumu ve ulusal insan hakları kurumlarının sahip oldukları bir avantaj, meclise sundukları raporların genellikle kamuya açık olması ve bu organların resmi statüsü sayesinde tavsiyelerinin emredici telakki edilmesidir. Ancak Ulusal Önleme

Mekanizmasının birden fazla yetki alanına sahip bir kurumun parçası olduğu hallerde, ilgili kurumun önleyici ve reaktif rolleri birbirinden ayrılarak önleyici yetki UÖM'ye bırakılmalıdır.

Bu ziyaretlerin kapsamı ve sıklığı değişiklik arz edebilmektedir. Dahası, infaz kurumlarını izleme görevi çoğu zaman bu kurumların çeşitli görevlerinden yalnızca birini oluşturmaktadır.

Dolayısıyla bazı ülkelerde alıkoyma yerlerinin izlenmesine her zaman yeterli zaman, insan, materyal ve finansal kaynak ayrılmadığı gibi, ziyaretler her zaman düzenli olarak da gerçekleştirilememektedir. Ayrıca, bu tür yerlere yapılan ziyaretler, genel anlamda alıkonma koşullarını önleyici şekilde izlemek ve değerlendirmek yerine, çoğu zaman somut birtakım iddiaları araştırmak ve bireysel şikayetleri incelemek için yapılmaktadır.

Kamu denetçilerinin ve ulusal insan hakları kurumlarının avantajları şu şekilde sayılabilir:

- Bağımsız ve dışarıdan olması
- Geniş yetki
- Özel olarak mahpuslara odaklanması
- Erişilebilirlik
- Habersiz ziyaretlerde bulunma yetkisi ve geniş soruşturma yetkileri
- Meclise sunduğu raporların (yıllık ve/veya tematik) kamuya açık olması
- Olası ihlallerin önlenmesi ve yaşanan hak ihlallerinin tanzimine yönelik tavsiyelerde bulunması
- Diğer kilit aktörlerle iş birliği

İZLEME KURULLARI İLE İŞ BİRLİĞİ

Bir ülke içerisinde birkaç ulusal izleme organının bulunduğu durumlarda, tüm bu organların olası sinerji alanlarını keşfederek mükerrer ve örtüşen çalışmalar yürütülmesine engel olmak için izleme faaliyetlerini koordine etmeleri son derece önemlidir.

Türkiye'de İzleme Kurulları, UÖM ve Kamu Denetçiliği Kurumunun çalışmaları açısından kilit bir rol oynayacak ve ceza infaz kurumlarındaki alıkonma koşulları hakkında ilk elden bilgi verebilecekleri için bu alanda potansiyel ortak olarak görülecektir. Kamu Denetçiliği Kurumu,

UÖM ve İzleme Kurulları, birbirleriyle hem resmi hem de gayriresmî yollarla temas kurmayı değerlendirmelidir. Aralarındaki bu iş birliği farklı biçimler olabilir:

- izleme faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi,
- ziyaret sonrası raporların paylaşılması,
- belirli konularda işbirliği,
- düzenli toplantılar,
- özel amaçlı toplantılar,
- ortaklık.

Bu iş birliği, izleme faaliyetlerinin verimliliğini artıracak ve yetkili makamlar gözünde daha etkili hale getirecektir. Aynı zamanda uluslararası standartların başarılı şekilde uygulanması konusunda da faydalı olacaktır.

Bu iş birliği özellikle UÖM açısından önem taşımaktadır, zira İşkenceye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi İhtiyari Protokolü'nün amacı izleme organlarının etkinliğini artırmaktır. İhtiyari Protokol kapsamında UÖM'nin yetkililer, diğer paydaşlar, sivil toplum, Alt Komite ve diğer uluslararası ve bölgesel insan hakları mekanizmaları da dahil olmak üzere çeşitli aktörlerle yakın etkileşim içinde olması beklenmektedir.

Her bir izleme organı, ziyaretin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ve gerekli insan hakları standartlarını karşılaması için net bir metodoloji benimsemelidir.

İzleme metodolojisi aşağıdaki unsurlara dayanır:

- izleme organının yetki alanı;
- ulaşılabilecek hedefler;
- yetkilerinin genişliği;
- mevcut ve gerekli maddi, finansal, insan kaynakları(ı);
- etkili izleme standartları;
- izleme esnasında uyulması gereken temel ilkeler;
- mahpuslarla ilgili tüm standartlar.

Aşağıdaki kısımda herhangi bir ceza infaz kurumuna yapılacak düzenli bir izleme ziyareti anlatılmaktadır. Bu ziyaret hiçbir göz ardı edilmemesi gereken üç zorunlu aşamadan oluşur.

Ancak izleme faaliyetlerinin, durumun kendine özgü şartlarına, ziyaretin türüne ve görev kapsamına bağlı olarak esnetilerek adapte edilmesi gerekmektedir.

AŞAMALAR	FAALİYETLER
HAZIRLIK (ziyaret öncesi)	<ul style="list-style-type: none"> ● Mevcut bilgilerin toplanması ● Ziyaretin amacının belirlenmesi ● Ziyaret heyetinin oluşturulması
ZİYARET (ziyaret sırasında)	<ul style="list-style-type: none"> ● Kurum müdürü ile ön görüşme ● Tesisin gezilmesi ● Belgelerin incelenmesi ● Tutuklu ve hükümlülerle özel görüşmeler ● Kurum personeli ile görüşmeler ● Müdür ile kapanış konuşması
ZİYARET SONRASI (ziyaretten sonra)	<ul style="list-style-type: none"> ● Rapor yazmak ● Takip eylemleri

Tüm ziyaretlerde (genel, özel amaçlı (ad hoc), tematik, reaktif) aynı metodoloji uygulanmalıdır.

İZLEMENİN TEMEL İLKELERİ

Zarar vermeme ilkesi

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler oldukça savunmasız bir konumdadır ve bu kişilerin güvenliği, bir bireyi veya bir grubu tehlikeye atabilecek herhangi bir işlemde bulunmaması gereken ziyaretçiler tarafından her zaman gözetilmelidir. İyi planlanmamış veya hazırlanmamış ziyaretler yahut ilke ve metodolojiye uymayan ziyaretler esasen faydadan ziyade zarar verebilir.

Yetkililere ve özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilere saygı

Ziyaretçiler yetkililerin çalışma biçimine her zaman saygı göstermelidir, zira ceza infaz personeli ile misafir heyet arasında karşılıklı saygı gözetilmediği takdirde alıkoyma yerinde yürütülecek çalışma

tehlikeye girebilir. Yetkililer açısından olduğu gibi, tutuklu ve hükümlülere de saygı ve nezaketle davranılması gerekmektedir.

Gizliliğe saygı

Özel görüşmeler sırasında sağlanan bilgilerin gizliliğine saygı göstermek son derece önemlidir ve bu gizlilik, tercümanlar da dahil olmak üzere ziyaret heyetinin tüm üyelerini bağlamaktadır. Hiçbir bilgi kişinin açık rızası olmadan açıklanmamalıdır.

Güvenliğe saygı

Güvenliğin üç unsuru vardır. Birincisi, ziyaretçiler özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerin güvenliğine saygı göstermeli ve iç kurallara uymalıdır. İkincisi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin güvenliği ziyaret esnasında sürekli hatırdta tutulmalıdır. Bu husus gizlilik meselesi ile yakından bağlantılıdır. Son olarak, ziyaretçilerin kendi güvenliğinden de bahsedilmelidir. Belirli tesislerin ziyaret edilmesine veya belirli tutuklu/hükümlülerle görüşülmesine ceza infaz personeli tarafından izin verilmediği durumlarda çoğu zaman güvenlik meselesi gündeme getirilmektedir. Sonuçta, bu tavsiyeye uymak isteyip istemediklerine veya ne şekilde hareket edeceklerine karar vermek heyetin sorumluluğundadır.

Objektif ve güvenilir olmak

Ziyaretçiler fiili olguları kaydetmek ve hem personel hem de tutuklu/hükümlülerle tarafsız bir şekilde ilgilenmek için gayret göstermelidir. Ziyaretçiler ayrıca tarafsız oldukları izlenimini karşı tarafa da vermelidir. Heyetin yetki alanı ve sınırları hem personele hem de tutuklu/hükümlülere net bir şekilde açıklanmalı ve ziyaretçiler tutamayacakları sözler vermemelidir.

Görünür olmak

Ziyaretçiler yaka kartı takmalı veya ziyaretçilerin kimlikleri başkaca bir şekilde görünür olmalıdır.

HAZIRLIK

Kurul üyelerinin, ziyaret planlanırken en çok zaman alan sürecin hazırlık aşaması olduğunu unutmaması gerekir. Ziyaretin kendisi birkaç gün sürse bile, hazırlık bazen birkaç hafta sürebilmektedir.

Ziyaretin spesifik amaçlarının belirlenmesi

Ziyaretin şekline, ziyaretin amaçları doğrultusunda karar verilmelidir:

- Detaylı genel bir ziyaret yapılarak özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin genel durumunun değerlendirilmesi
- Tematik ziyaretler: Bu ziyaretlerin amacı yalnızca belirli konuları incelemektir (fiziki koşullar, kurum personeli tarafından güç/kısıtlayıcı gereç kullanımı, sağlık hizmetleri, vs.). Bu ziyaretlerin sonucunda genellikle tematik raporlar hazırlanır.
- Daha önceki ziyaretler çerçevesinde dile getirilen tavsiyelerin uygulanma düzeyini değerlendirmek amacıyla bir takip ziyareti
- "Özel amaçlı (ad hoc) ziyaret": Planlanmamış ziyaretler anlamına gelmektedir. Önemli bir olayın (yangın veya grev gibi) ardından düzenlenebilirler.
- Reaktif ziyaretler: Tutuklular/hükümlüler tarafından iletilen bireysel şikâyetleri soruşturmak veya belgelemek amaçlı ziyaretlerdir.

Önleyici ziyaretlerin özellikleri:

➤ *Tek seferlik ziyaretlerden ziyade düzenli ziyaretler*

Bu ziyaretler bir sürecin parçasıdır, dolayısıyla bir alıkoyma yerine yapılan ziyaretler belirli bir sıklıkta tekrarlanacaktır.

➤ *Reaktif değil proaktif*

Bu ziyaretler, belirli bir olaydan sonra değil, önce gerçekleştirilir. Tutuklu/hükümlülerden gelen şikâyetlere ya da belirli olaylara cevaben yapılmaz. Görünürde bir sorun olmasa bile, herhangi bir zamanda gerçekleştirilebilir.

➤ *Bireysel değil, genel*

Bu ziyaretler bireysel vakalara cevap vermeyi amaçlamaz. Bunun yerine, alıkoyma yerini bir sistem olarak ele alıp inceler ve özgürlükten yoksun bırakma ile ilgili tüm hususlara odaklanır. Amaç, tutuklu/hükümlülere yönelik işkence veya kötü muameleye ya da başka bir insan hakları ihlaline yol açabilecek her türlü unsuru saptamaktır.

Mevcut bilgilerin toplanması

Ziyaret edilecek kurum hakkında mümkün olduğunca fazla bilgi toplanması gerekir.

Potansiyel bilgi kaynakları arasında şunlar sayılabilir:

- önceki ziyaretlerin raporları
- uluslararası ve ulusal kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının, kilit mercilerin raporları
- basında çıkan haberler
- eski tutuklu ve hükümlülerin ifadeleri
- tutuklu ve hükümlülerin aileleri
- internet
- ayrıca, tutuklu ve hükümlülerin yaptıkları şikâyet başvurularının sayısı veya hiç başvuru olmaması da önemli bir bilgidir.

Reaktif bir ziyaret yapıyorsanız, şikâyeti aşağıdaki hususları anlayacak şekilde incelemelisiniz:

- Şikâyet konusu olaylar nerede ve ne zaman gerçekleşmiş?
- Olaylara kimler karışmış?
- Ne söylenmiş, ne yapılmış?
- Herhangi bir hasar veya yaralanma var mı?
- Herhangi bir tanık var mı?

Ziyaret heyetinin tüm üyelerinin söz konusu alıkoyma yeri hakkında aynı bilgilere sahip olmasını sağlamak önemlidir.

Süre

Ziyaretin süresi şunlara bağlıdır: ziyaret edilen kurumun büyüklüğü, ziyaretin amacı, ziyareti gerçekleştiren heyetin genişliği. Ziyaretlerin süresi, profesyonel bir incelemenin gerektirdiği ölçüde olmalıdır.

Ziyaret heyetinin oluşturulması

Ziyaretin amacı, kurumun büyüklüğü ve mevcut insan kaynakları, her bir ziyarete dahil edilecek heyet üyelerinin sayısını belirleyecektir. Heyetler belirli bir süre içinde ziyaretin amacını gerçekleştirecek kadar geniş olmalıdır.

Heyette mümkün olduğunca çeşitlilik ve çok disiplinli bir yapı sağlanmalıdır. Heyette doktor olması, özellikle hazırlık aşamasında kötü muameleye ilişkin sorunlar olabileceği yönünde bilgiler toplanmışsa çok önemlidir. Ayrıca, heyette böyle bir kişinin olması, kurumdaki sağlık personelinin tıbbi bilgilerin gizliliğine saygı gösterilerek deneyimlerini paylaşmasını

kolaylaştırır. Tematik ziyaretler düzenleniyorsa, denetimin konusu olan alanla ilgili uzmanları sürece dahil etmek gerekir. Örneğin, ziyaret psikolojik terapiye erişim konusuna odaklanıyorsa, heyette bir psikoloğun olması gerekir. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlerde ülkenin dilini konuşmayan yabancılar olabilir. O nedenle, heyette söz konusu yabancı dilleri bilen kişilerin olması arzu edilir. Bazı durumlarda çevirmen de gerekebilir.

Heyette hem kadın hem erkek üye olmalıdır. Alıkonan kişiler, içinde buldukları durum ve görüşmelerde aktarılan hassas bilgiler nedeniyle bir kadın veya erkek ile konuşmak isteyebilirler. Bazen bu tercih kültürel sebeplerden kaynaklanabilir. Görüşülen kişilerin kendilerini psikolojik olarak rahat hissetmesi, karşılıklı güven oluşturmak ve bu sayede gerekli bilgiyi almak açısından çok etkili olabileceği için, heyette mümkünse hem kadın hem erkek üye olmalıdır.

Ziyaret için heyet oluşturulur oluşturulmaz, çalışmalarını yönetmesi ve eşgüdümü sağlaması için bir heyet başkanı belirlemek gerekir. Bu başkan heyet sözcüsü gibi hareket etmeli, ceza infaz kurumu müdürü ile tanışma konuşmasını yapmalı ve görüşmeleri yönlendirmelidir.

Ziyaretin haberli (veya habersiz) yapılması

Önleyicilik bakımından habersiz ziyaretler daha etkilidir. Ziyaretin amacı, ziyaret edilen kurum hakkında en doğru bilgileri edinmektir. Ziyaret yapılacağına dair önceden bilgi vermek, idareye hazırlık yapma, gerçek durumu “iyileştirme” ve bu sayede var olan sorunları saklama imkanı vereceği için infaz kurumundaki günlük hayata ilişkin durumu çarpıtır.

Ancak pratik sebeplerden dolayı (örneğin mesafe, kurumun büyüklüğü) ziyaretin önceden bildirilmesine karar verilebilir. Haberli bir ziyaret yapılıyorsa, izleme heyeti önce telefon veya resmi yazışma yoluyla kurum müdürüyle temasa geçmelidir.

Ekipman

Heyet üyelerinin ihtiyaç duyacakları malzemeleri yanlarında götürmeleri gerekir; örneğin: Yetki/kimlik belgesi, kamera, ölçüm cihazı, termometre, kalem ve defter, ele alınacak konuların listesi, el dezenfektanı, tıbbi eldiven, maske.

Kıyafet

Kıyafet, kültürel şartlara uygun ve her halükarda karşı tarafa saygı duyulduğunu gösterir nitelikte olmalıdır. Profesyonel ama resmi olmayan bir kıyafet tercih edilmelidir, çünkü tutuklu ve hükümlüler çoğunlukla aynı giysiyi giyip haftada bir veya iki defa yıkanabilirken takım elbiseli kişilerle görüşmek konusunda kendilerini rahat hissetmeyebilirler.

Heyet üyeleri, kolay tanınmalarını sağlayacak bir yaka kartı takabilir veya heyetin temsil ettiği kurumun ismi veya logosunu taşıyan bir ceket veya gömlek gibi ayırt edici bir şey giyebilir.

ZİYARET

Ziyaretin aşamaları

- Kurumdan sorumlu kişi ile ön görüşme
- Kurumun gezilmesi
- Kayıt defterlerinin incelenmesi
- Tutuklu/hükümlüler ve personelle özel görüşmeler
- Kapanış görüşmesi

Ön görüşme

Bu görüşme yetkililerle diyalog kurmanın ilk adımı olup aşağıdaki amaçlara hizmet etmektedir:

- Heyetin yetki alanının açıklanması
- Ziyaretin amacının açıklanması
- Çalışma yönteminin, özellikle de özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerle özel görüşmeler yapılması ihtiyacının açıklanması
- Toplanan bilgilerin nasıl kullanılacağına açıklanması
- Yakın tarihli ve belirli bilgilerin istenmesi
- Kurumdaki sorunlar ve iyileştirme önerileri hakkında yetkili kişinin görüşlerinin sorulması

İstenilen belgelerin bir listesinin kurum müdürüne verilmek üzere hazırlanmış olması önerilir. Ayrıca, kurum müdürü ile görüşülecek konuların listesinin önceden hazırlanıp görüşmede kullanılması, görüşmenin daha sistematik bir biçimde yürütülmesini sağlayacaktır.

Heyetin bazı üyelerinin ilk görüşmenin tamamında bulunması gerekir, ancak heyetin diğer üyeleri, görüşme yapılacak kişilerin seçimi gibi çalışmalara hemen başlayabilir.

Kurumun ve tesislerin gezilmesi

Ön görüşmeden sonra, ziyaret heyeti kurumu gezmelidir. Tüm tesisin kısaca gezilmesi, mekânın genel mimarisini kavramak ve mahpuslar tarafından ve onlar için kullanılan farklı yerleri tespit etmek bakımından yardımcı olacaktır. Ayrıca, ziyaret heyetinin mekandaki atmosfer hakkında ilk izlenimi edinmesini de sağlar. Kurum kısaca gezildikten sonra, ziyaret heyeti mutfak, revir, disiplin cezaları için kullanılan hücreler, yatakhaneler ve/veya temizlik ve hijyen imkânları gibi daha spesifik alanları incelemek için alt gruplara ayrılabilir.

Tesislere yönelik inceleme, bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, şunları içermelidir:

- oda ve yatakhaneler
- tutuklu ve hükümlülerin kabul edildiği ve kabul işlemlerinin yapıldığı yer
- tek kişilik odalar
- disiplin cezaları için kullanılan hücreler
- temizlik ve hijyen imkanları
- sağlık servisleri
- eğitim ve sosyal faaliyetler
- egzersiz alanları (iç ve dış mekanlar)
- aile ve avukat görüşme odaları
- nakil araçları
- ibadethaneler
- güvenlik odası veya video kamera ile izleme merkezi.

Ziyaret heyeti, tutuklu ve hükümlülerle görüşürken kurumda en kötü durumda olduğunu düşündükleri yeri sormalıdır. Sonrasında söz konusu alanı ziyaret etmeleri gerekir. (Ancak bu ziyaret görüşmenin hemen ardından yapılmamalıdır.)

Ziyaret heyeti, bazı oda veya alanların kendilerinden gizlenebileceğinin farkında olmalıdır. Heyet üyeleri, ellerindeki bilgileri ekip toplantısında karşılaştırmalıdır.

Odalarda grup görüşmeleri

Grup görüşmeleri, ziyaret heyetinin daha fazla tutuklu/hükümlü ile temas etmesini sağlar ve ortak sorunların tespiti için yararlıdır. Ancak bu görüşmelerde gizlilik söz konusu olmadığı için, en hassas konuların konuşulması mümkün olmaz. Örneğin, grup görüşmeleri sırasında sağlık sorunlarıyla ilgili sorulardan kaçınılmalıdır, zira bu hem etik değildir, hem de tehlikelidir. Heyet üyeleri bazı tutuklu ve hükümlülerin diğerlerinin dile getirdiği konuları daha sonra kurum personeline aktarabileceğini unutmamalıdır.

Heyet üyeleri odaya girdiğinde tutuklu ve hükümlülerin özel alanına girmiş olur. Bu nedenle, içeri girip bazı sorular sormak için izin isteyerek onların özel alanına saygı gösterdiklerini belli etmeleri gerekir. Grup görüşmeleri, tutuklu ve hükümlülerin rahat konuşabilmesi için kurum personeli olmadan yürütülmelidir. Personel, tutuklu ve hükümlülerin giyinik veya uyanık olup olmadığını kontrol edip ziyaret heyetini tanıttıktan sonra odadan ayrılmalıdır.

Ziyarete bulunan heyet kendisini tanıtmalı, ziyaretin amacını ve yetki alanlarını anlatmalıdır. Görüşmeye açık uçlu bir soru ile başlamak iyi bir fikir olabilir. Görüşme sırasında odadaki tüm mahpusların tartışmaya katılmasına çalışılmalıdır. Görüşmede dile getirilen konuların, tutuklu ve hükümlülere zarar gelmemesi veya onların cezalandırılmasına yol açmaması için gizli tutulacağı konusunda onları temin etmek önemlidir. Grup içi baskılar ve mahpuslar arasında olası hiyerarşiler konusunda dikkatli olmak gerekir.

Bireysel görüşmeler

Tutuklu ve hükümlülerle yapılan bireysel görüşmeler ziyaretin en önemli aşamasıdır. Görüşmenin gizliliğini sağlamak şarttır. Bunun için öncelikle, görüşmelerin personelin ve diğer tutuklu/hükümlülerin bulunmadığı ve duyamayacağı bir ortamda yapılması gerekir. Bireysel görüşmeler için mekân seçimi de gizlilik ve güven açısından hayati öneme sahiptir. Ziyaretçiyi personel ile eşit konuma yerleştirecek bir mekân seçilmemelidir. Tek kişilik oda, ziyaretçi görüşme odası, kütüphane veya eğitim odası kullanılabilir alanlar arasındadır.

Görüşülecek kişiler, kurumda bulunan farklı tutuklu ve hükümlü kategorilerini en iyi şekilde temsil edecek biçimde seçilmelidir. Heyet üyeleri, idarecilerden özel ihtiyaç sahibi gruplara²

---

² Özel ihtiyaç grupları şunlardır: yeni gelenler, çocuklar, kadınlar, ömür boyu ve uzun süreli hapis cezası almış olanlar, yabancılar, yaşlılar, LGBT bireyler, engelliler, hücre cezasından çıkan tutuklu ve hükümlüler (zorlayıcı tedbir), disiplin cezası nedeniyle hücre hapsinden çıkan tutuklu ve hükümlüler.

mensup tutuklu ve hükümlülerin listesini isteyebilir ve görüşülecek kişileri bu listeden seçebilir. Ayrıca, görüşülecek mahpusları tespit etmek için dosyalar ve defterler incelenebilir.

Heyet üyeleri sadece kendileriyle konuşmak isteyenlerle veya personelin önerdiği kişilerle görüşmekle yetinmemeye özen göstermelidir.

Heyet üyelerinin görüşmeye başlarken kendilerini tanıtmaları, ziyaretin amacını anlatması, görüşmelerin gizli olduğunu ve gönüllülük esasına dayandığını belirtmesi gerekir.

Tutuklu ve hükümlülere görüşme için gerekli tüm bilgiler anlaşılır bir şekilde aktarıldıktan sonra rızaları alınmalı ve görüşme için gönüllü olduklarından emin olunmalıdır. Görüşmek istemeyen kişinin bu kararına kesinlikle saygı gösterilmelidir. Ayrıca, tutuklu ve hükümlülerin bütün sorulara cevap vermek zorunda olmadıklarını anladıklarından emin olmak gereklidir.

Görüşmeye bir veya iki heyet üyesi katılabilir. İki kişi katılıyorsa, bir tanesi görüşmeyi yürütmeli, diğeri not almalıdır. Gerekli olduğu zaman, alanda yetkin çevirmenlerin görüşmeye katılması söz konusu olabilir. Tutuklu ve hükümlülere görüşmeye katılan herkesin görevi açıklanmalıdır.

Görüşmeyi yapanların, bilgi edinmek için tutuklu ve hükümlülerle aralarında bir güven ilişkisi oluşturması ve onların kendilerini güvende hissedebileceklerini göstermesi gerekir. Bunun için:

- Başlarken genel veya tartışmaya açık olmayan sorulardan başlayarak yavaş yavaş daha hassas konulara geçmek,
- Tutuklu ve hükümlüleri rahatlatmak için görüşmeyi resmi bir şekilde değil daha çok bir sohbet gibi yürütmek,
- Tutuklu ve hükümlülerin kendilerini rahat hissedip konuşması için zamana ihtiyaç duyabileceklerini unutmamak,
- Tutuklu ve hükümlülerin davranışlarını gözlemlemek ve gerektiğinde (örneğin aşırı hassaslaşma veya saldırganlaşma durumunda) görüşmeyi durdurmak veya sona erdirmek önemlidir.

Görüşmeler sırasında heyet üyeleri, tartışmak istedikleri en önemli konulara ilişkin bir kontrol listesinden faydalanabilir. Bu liste, görüşülmesi istenen temel konuların hatırlanması için bir araçtır. Önemli olan, görüşmenin resmi bir biçimde değil sohbet şeklinde yürütülmesi, böylece mahpuslara sorguda oldukları izlenimi verilmemesidir.

Görüşmenin sonunda heyet üyesinin:

- mahpusların herhangi bir sorusu veya dile getirmek istedikleri başka bir konu olmadığından
- tutuklu ve hükümlülerin ziyarette bulunan heyetin yetkilerinin sınırlarını anladığından ve kendileri için yapabilecekleri konusunda yanlış bir umuda kapılmadığından emin olması gerekir.
- tutuklu ve hükümlülere, bir misillemeyle karşılaşmaları halinde bunu bildirebilmeleri, soruları olduğunda veya ilave bilgi vermek istediklerinde heyete ulaşabilmeleri için iletişim bilgilerini vermelidir.

"Tehlikeli" tutuklular/hükümlüler

Ziyaret heyetine belirli bir tutuklunun/hükümlünün tehlikeli olduğu bilgisi verilerek, bu kişi ile yalnız kalmalarına izin verilmeyebilir. Ziyaret heyeti her zaman bu tür bilgileri kanıtlayan delilleri istemelidir. Bu bilgi mümkün olduğu kadarıyla belgelerle karşılaştırılarak kontrol edilmelidir. Heyet üyeleri kendilerine sunulan delilleri inceledikten sonra, nasıl hareket edecekleri konusunda bir karara varmalıdır. Ziyaret heyeti, bu tür durumlarda heyetin, nadiren tehlikede olduğuna yönelik deneyimleri göz önünde bulundurmalıdır. Heyet kendilerine önerilen seçeneği reddetmeye karar verebilir veya örneğin, söz konusu tutuklu/hükümlü ile polisin görebileceği, ancak konuşulanları işitemeyeceği bir mekânda görüşmeyi talep ederek bir uzlaşmaya varmaya çalışabilir. "Tehlikeli" tutuklu/hükümlülerle görüşme konusunda nihai kararı heyet vermeli ve ters giden bir şeyler olursa sorumluluk onların olmalıdır.

Kurum personeliyle görüşmeler

Kurumdan sorumlu olan kişi ile yapılan ön görüşmeye ek olarak, ziyaret heyetinin farklı çalışanlarla konuşması da önemlidir. Bu kişilerle özel görüşmeler yapmak zor olabilirse de, ziyaret heyeti temsili sayıda personel ile bu tür görüşmeler yapmaya çalışmalıdır. Personel son derece önemli bilgiler paylaşabilir veya daha fazla araştırılmayı gerektiren ipuçları verebilir; ayrıca kurumdaki sorunlara dair kendi önerilerini veya görüşlerini sunarak katkıda bulunabilir. Son olarak, personel ile yapılan görüşmeler, diğer kaynaklardan edinilen bilgiler veya iddialar ile karşılaştırılarak doğrulanmalıdır. **Bilgi kaynağının kimliğinin ortaya çıkmaması için gerekli özen gösterilmelidir (zarar vermeme ilkesi).**

Belgelerin incelenmesi

Belgeler, hem kurumun işleyişi hem de bireyler hakkında bilgi edinmek açısından önemli bir bilgi kaynağıdır. Heyet üyeleri dosyaları inceleyerek bireysel görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlülerden aldıkları bilgileri doğrulayabilirler. Alıkoyma yerinde ziyaret sırasında incelenmesi gereken bir dizi farklı defter bulunmaktadır:

- disiplin cezalarının kaydının tutulduğu defter
- özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaptığı şikâyetlerin tutulduğu defter
- doğrudan zorlayıcı tedbirlerin kullanımına ilişkin kayıtların tutulduğu defter
- sağlık servisi kayıtları
- tutuklu ve hükümlülerin kişisel dosyaları
- hücre hapsi defteri

Konu açısından önem taşıyabilecek diğer belgeler arasında şunlar olabilir:

- personel listesi (mesleki geçmişleri ve görevleri dahil)
- personel çalışma programları
- personelin katıldığı eğitim faaliyetlerinin listesi
- haftalık menüler
- temizlik ve hijyen, sağlık hizmetleri ve diğer konulardaki denetim raporları
- kurum içi kural ve düzenlemeler

Ekip toplantısı

Kurum müdürü ile yapılacak kapanış görüşmesinden evvel heyetin kendi arasında toplanması, elde edilen bilgileri birbiriyle paylaşması ve kurum müdürüne yapılan gözlemler ile ilgili olarak aktarılacak temel konuları belirlemesi gerekir.

Kapanış görüşmesi

İzleme sürecinin sonunda kurum müdürü ile görüşerek onu bilgilendirmek ve konuları birlikte ele almak, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlerin yönetiminden sorumlu kişilerle yapıcı bir diyalog geliştirme sürecinin bir parçasıdır.

Kapanış görüşmesinin amacı, önemli bulgular hakkında hemen bilgi vermek ve ziyaret sırasında tespit edilen belli başlı konular ve sorunlar ile bunların olası sebepleri hakkında görüş alışverişinde bulunmaktır.

Müdür ile yapılan kapanış görüşmesinde, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik her türlü tehdit ve misillemenin ilgili makamlara bildirileceği ve heyet tarafından takip edileceği anlatılmalıdır.

RAPORLAMA

Ziyaret tespitlerinin raporlanması hatasız şekilde ve vakitlice yapılarak doğru kişilere bildirilmelidir.

Raporlar, ziyaret sırasında ele alınan ve saptanan tüm hususları ve sorunları içermelidir. Bir önceki ziyaretten bu yana gözlemlenmiş olabilecek iyileştirmeler vurgulanmalı ve ilham verebilecek her iyi uygulama da kaydedilmelidir. Raporların özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerden sorumlu mercilere gönderilmesinden önce, kaygı uyandıran konu ve meseleler kurum yöneticileri ile ele alınmalıdır. Raporlama süreci, ziyaretin tamamlanmasından sonra mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmelidir.

Raporlarda yer alan iyileştirme önerileri yapıcı ve uygulanabilir şekilde yazılmalı ve muhataplarına bağlı olarak, uygun şekilde düzenlenmelidir. Bu öneriler ziyaret edilen kurumun yöneticileri ile görüşülerek ele alınmalı ve kurumdan sorumlu mercie ve özellikle de gidışatta değişiklik yapma yetkisine sahip olan makama yöneltilmelidir. Kurumların yönetimleri, raporlar kendilerine ulaştıktan sonra önerilere cevap verir.

İzleme organları, bu rapor ve önerileri kamuya açık hale getirme yetkisine sahiptir. Herhangi bir misilleme riskini önlemek için görüşmelerin gizliliği ilkesine saygı gösterilmelidir.

Ziyaret raporunda şunlar yer almalıdır:

Giriş

İzleme organı hakkında kısa bilgi, ziyaret heyetinin yetki alanı, kimlerden oluştuğu, ziyaretin tarihi, ziyaretin amaç/hedefleri.

Kurum hakkında bilgi

Alıkoyma yeri, adresi, kapasitesi, kaç kişiyi barındırdığı gibi bilgiler.

Özet

Zaman darlığı nedeniyle, raporun muhatapları bilhassa bu bölüme odaklanacaktır. Bu nedenle özet kısmı iyi hazırlanmalı ve kısa tutulmalıdır (**en fazla 1-2 sayfa**). İzleme heyeti tarafından saptanan en önemli ihlalleri, her bir ihlalin raporda anlatıldığı sayfa numarasıyla birlikte belirtmelidir.

Saptanan iyi uygulamalar

Raporda sadece iyileştirilmesi gereken uygulamalara değil, ziyaret edilen kurumdaki başka alıkoyma yerlerinde sık karşılaşılmayan ve başka kurumlara uygulanabilecek iyi uygulamalara da yer verilmelidir.

Tutuklu ve hükümlülerin gördüğü muamele ve alıkonma koşulları hakkında bilgi

Raporun ana kısmıdır. Raporunda, incelenen her ana alan için ayrı bir bölüm olmalıdır (örneğin, personel/tutuklu ve hükümlü ilişkileri, güç/kısıtlama gereçleri kullanımı, avukata erişim, sağlık hizmetlerine erişim, koruma tedbirleri, fiziki şartlar, şikâyet mekanizması, personele ilişkin konular, dış dünya ile temas, boş zamanlarda yürütülen faaliyetler, eğitim/çalışma, ibadet vb.).

Her bir tema için, gözlemlenen durum anlatılmalı, bir analiz sunulmalı ve önerilerde bulunulmalıdır.

Ziyaret heyetinin ziyaret sırasında elde ettikleri veriler ve yaptıkları gözlemler yazılırken, raporun her bölümünde özellikle konuyla ilgili uluslararası standartlara atıfta bulunulması tavsiye edilir. Bu şekilde, bir ülkenin onayladığı ve imzaladığı uluslararası metinler ve anlaşmalara göre uygulaması gereken insan hakları standartları konusundaki farkındalık artacaktır. Bir ceza infaz kurumundaki uygulamalar ulusal hukuka uygun ancak uluslararası standartlara aykırı ise, bu gibi durumlarda her zaman uluslararası insan hakları standartlarını uygulamak önemlidir. Böyle bir uyumsuzluk söz konusu ise, raporda gerekli mevzuat değişikliklerine değinen “Sistemden kaynaklanan sorunlar” adlı özel bir bölüm açılabilir.

Bireysel veya grup halinde yapılan görüşmelerde elde edilen bilgiler açısından, zarar vermeme ilkesine uygunluğu temin etmek amacıyla mahremiyet ve gizlilik kuralları gözetilmelidir. Ziyareti gerçekleştiren heyet, tutuklu ve hükümlülerin kişisel bilgilerinin

yalnızca bu kişilerin söz konusu bilgilerin paylaşımına açık bir şekilde izin verdiği durumlarda kullanıldığından emin olmalıdır.

İyileştirmeye yönelik tavsiyeler

Bu kısımda raporda yer alan tüm öneriler bir araya toplanacaktır.

Tavsiyelerin doğru makama yönlendirilmesi önemlidir. Ziyaret raporlarındaki tavsiyeler doğrudan, değişiklik yapma ve önerileri uygulama yetkisine sahip olan sorumlu mercilere yöneltilmelidir. Temelde yatan sebepler yönetici merciin yetki alanı dışında kalıyorsa, meselelerin farklı bir seviyeye taşınması gerekir.

Tavsiyeler aşağıdaki özellikleri içermelidir:

- **Spesifik:** Her tavsiye spesifik bir konuyu ele almalıdır.
- **Ölçülebilir:** Müteakip ziyaretlerde tavsiyelerin ne derece uygulandığını değerlendirmek mümkün olmalıdır.
- **Uygulanabilir:** Tavsiyelerin kurumda uygulanabilir olması gerekir.
- **Gerçekçi:** Önerilen adımların eldeki imkanlar dahilinde gerçekleştirilebilir olması gerekir.
- **Zaman sınırı olan:** Tavsiyelerin ne kadar zamanda yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiş olmalıdır (kısa-orta-uzun vade).

COVID-19 PANDEMİSİ SIRASINDA CEZA İNFAZ KURUMLARININ İZLENMESİ

COVID-19 salgını sırasında ceza infaz kurumlarına girişler kısıtlandığı için, izleme organları açısından yeni güçlükler ortaya çıkmıştır. COVID-19'un ayrıca izleme organlarının çalışma yöntemleri üzerinde de tesiri olmuştur.

BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi, Koronavirüs Pandemisi ile ilgili olarak Taraf Devletlere ve Ulusal Önleme Mekanizmalarına yönelik Tavsiyesinde³ (25 Mart 2020'de kabul edilmiştir) önleyici ziyaretlerin gerçekleştirilme biçiminin kamu sağlığı gerekçeleriyle alınan gerekli tedbirlerden hemen her durumda etkilenecek olmakla birlikte, bu tedbirler sebebiyle önleyici ziyaretlerin sonlandırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bilakis, alıkoyma yerlerinde tutulan kişilerin kötü muameleye uğrama riski, alınan halk sağlığı tedbirlerinin sonucu olarak artabilmektedir. **BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi, UÖM'lerin ziyaretler esnasında gerekli sınırlamalara uyararak önleyici ziyaretlerde bulunmaya devam etmesi gerektiği kanaatindedir.** Böyle bir durumda UÖM'nin, alıkoyma sistemleri ve bu sistemlerden sorumlu kişilerin şu anda karşı karşıya bulunduğu somut baskıların sonucu olarak, tutukluların/hükümlülerin insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele biçimlerine maruz kalma olasılığını azaltmak için etkili önlemlerin alınmasını sağlamadaki rolü bilhassa önem taşımaktadır. **BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi son olarak, UÖM'lerin çalışmalarını yürütürken "zarar vermeme" ilkesini hatırd tutmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun sonucu olarak, UÖM'lerin halkı, ceza infaz personelini, tutuklu/hükümlüleri ve kendilerini korumak adına, çalışma yöntemlerini pandeminin yarattığı duruma uyacak şekilde düzenlemeleri gerekecektir.**

UÖM'lerin büyük bir çoğunluğu ziyaretleri -"zarar vermeme" ilkesine uygun olarak- tamamen veya kısmen askıya almıştır, zira hem özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlerde karşılaşacakları insanların hem de kendi sağlık ve güvenliklerini güvence altına almak için yeterli önlemler alabilmeleri mümkün olmamıştır. Bazı izleme organları önleyici ziyaretlerin tamamını askıya almaya, ancak özgürlüklerinden yoksun kişilerle iletişim

---

³ <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/OPCAT/AdviceStatePartiesCoronavirusPandemic2020.pdf>

teknolojileri aracılığıyla bireysel özel görüşmeler yapmaya karar vermişlerdir. Bu görüşmeler yüz yüze görüşmelerle aynı ilkeler dahilinde yürütülmelidir. Öte yandan UÖM, görüşmeciler açısından risklerin farkında olmalı ve bunları değerlendirmelidir, zira anonimliğin korunması imkânsız olmasa da son derece güçleşmiş olup, bu durum da misilleme riskini arttırmaktadır. Yüz yüze ziyaretlerin aksine, bu durumda UÖM açısından en büyük zorluk, görüşmecilerle temasın muhtemelen personel aracılığıyla kurulması gerekecek olmasıdır.

Bununla birlikte, ceza infaz kurumlarında şahsen yapılan ziyaretler tutukluların/hükümlülerin alıkonma koşullarına ve onlara uygulanan muameleyle dair en doğru izlenimi vereceği için alıkoyma yerlerindeki durumun izlenmesi bakımından en etkili yöntemdir. Bu nedenle BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi Tavsiyesinde şu ifadeleri kullanmıştır: *UÖM, ziyaret yetkilerini koronavirüs pandemisi sırasında kullanmayı sürdürmelidir, ancak mevcut durumda bu ziyaretleri sosyal temasa ilişkin olarak getirilen meşru kısıtlamaları dikkate alarak yapmaları gerekebilir.* Ziyaretlerin metodolojisi ve lojistiğinin, izleme heyeti üyelerini, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişileri veya ceza infaz kurumu personelini potansiyel bir bulaşa maruz bırakmamak için tüm sağlık ve hijyen önlemlerinin alınmasını sağlamak üzere düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu nedenle izleme organları, olağan izleme sürecine ek olarak, aşağıdaki adımları atmayı değerlendirmelidir:

- Aşağıdaki belgelerin içeriklerini öğrenin:
  - *BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi, Koronavirüs Pandemisi ile ilgili olarak Taraf Devletlere ve Ulusal Önleme Mekanizmalarına yönelik Tavsiyesi*
  - *Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi tarafından hazırlanan Koronavirüs (COVID-19) pandemisi bağlamında özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yönelik muameleyle ilişkin ilkeler bildirisi⁴*

---

⁴ <https://rm.coe.int/16809e09ec>

- Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı *Cezaevlerinde ve alıkoyma yerlerinde COVID-19 hazırlığı, önlemleri ve kontrolü: Geçici kılavuz*⁵
- Ziyaret edilecek ceza infaz kurumunun virüsten nasıl etkilendiği ve uygulanan kısıtlayıcı önlemler hakkında mümkün olduğunca fazla bilgi toplayın.
- Enfeksiyon risklerini ve ziyaret öncesinde, esnasında ve sonrasında alınması gereken önlemleri daha iyi anlamak için bir enfeksiyon hastalıkları/epidemioloji uzmanına danışın.
- Dünya Sağlık Örgütü'nün genel tavsiye ve ilkelerine uygun olarak kişisel koruyucu ekipman (KKE) edinin
- Tüm kurum ziyaretleri boyunca KKE kullanın.
- Ziyaret heyetinin üye sayısını azaltmayı ve ziyaret süresini kısaltmayı değerlendirin.
- Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerlerde yaptığınız görüşmelerde:
  - Sağlık görevlileri tarafından tavsiye edilen uygun mesafeyi koruyun
  - Heyet üyeleri bireysel görüşmeler sırasında KKE kullanmayı uygun görüyorsa, görüşme sırasında takmak üzere görüşmecilere de benzer KKE (örneğin temiz ve dezenfekte edilmiş bir maske) sağlamanız önerilmektedir.
  - Bir başka strateji de, izleme heyeti üyesinin tutukludan/hükümlüden cam veya akrilik malzemeli bir separatör ile ayrılacağı bir odada görüşme yapılmasıdır.
  - Açık havanın bulaş potansiyelini azalttığı göz önüne alınarak, avlu gibi açık alanlarda görüşme yapılması değerlendirilmelidir.
  - Grup görüşmeleri yerine bireysel görüşmeler tercih edilmelidir.
- Kurumu gezerken:

---

⁵https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/publications/2020/preparedness,covid_of-prevention-and-control---prisons_in--and-other--detention,-15-march-2020_of--places_produced-by-19_who/europe

- Pandemiye bağlı olarak, izleme heyeti istisnai olarak koğuşlara, odalara veya yatakhanelere girmemeye karar verebilir. Ancak yine de koğuş, oda ve yatakhanelerde izleme yapabilmek için video kayıt teknolojilerinden yararlanabilir. İzleme heyeti video görüntülerine erişmek ve varsa kapalı devre televizyon kontrol merkezine erişmek isteyebilir.
- Bir başka strateji ise odaları ve yatakhaneleri mahpuslar dışarıdayken ziyaret etmektir.

Ziyarete yer alan herkesin aynı titizlik ve güvenlik prosedürlere uygun hareket etmesi gerekir.

İzleme heyeti yeleri bir izleme ziyaretime katılmalarının ardından, başka bir ziyaret gerçekleştirmeden önce 14 gün boyunca kendilerini gönüllü ev karantinasına almaya karar verebilirler.